

стану пацієнтів. Перераховані технології забезпечують медперсонал надійною та своєчасною інформацією. Головна ж перевага – висока інформативність вихідних даних.

Традиційна концепція взаємовідносин лікар-пацієнт також зазнають змін, оскільки інформаційні технології використовуються для зменшення потреб в особистих консультаціях.

У найближчий час, в сфері охорони здоров'я будуть активно проводитися дослідження і розробки в наступних напрямках:

-Штучний інтелект для збору індивідуальних і популяційних даних з метою діагностики хвороб;

-Персоналізована медицина, з індивідуалізованим процесом діагностики і лікування пацієнтів;

-Телемедицина, віддалені роботи-хірурги, онлайн-програми діагностування, телеоперації;

Отже, інформаційні технології можуть автоматизувати складну статистичну роботу медиків і допоможуть виявити, які характеристики свідчать про те, що пацієнт матиме певну реакцію на певне лікування. Тож алгоритм може передбачити ймовірну реакцію пацієнта на певне лікування.

ЛІТЕРАТУРА

1. О. А. Шпинковський // Інформ. системи та технології в медицині (ISM-2018): І Міжнар. наук.-практ. конф., 28-30 лист. 2018 р.: зб. наук. пр. / ХНУРЕ. – Харків, 2018.

Савчук А.О.,

Криворізький національний університет

Шаповалова Н. Н.,

ст. викладач, Криворізький національний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ МЕХАНІЗМІВ КВАНТОВИХ ОБЧИСЛЕНЬ ДЛЯ ЗАДАЧ МАШИННОГО НАВЧАННЯ

Розглянуто стан розвитку області квантових обчислень на поточний момент. Проведено дослідження можливостей квантового програмування для реалізації задач машинного навчання. Зроблено порівняння найпродуктивніших традиційних алгоритмів машинного навчання та їх квантових аналогів.

На сьогоднішній день активно розвивається галузь наукових досліджень обчислювальних можливостей квантових комп'ютерів, а також шляхи подолання проблеми декогеренції для побудови надійних багатокубітних систем. З метою зайняти провідні позиції в «квантових перегонах» в розвиток технологій квантових обчислень інвестують уряди таких країн, як Китай, США, Німеччина, Швейцарія, Росія тощо. Не відстають і приватні компанії, серед яких Google, IBM, Microsoft, Intel, Amazon. Величезну роль в досягненні «квантової переваги» відіграє кількість кубіт, але не менш важливим, можна навіть сказати, вирішальним фактором є «квантовий обсяг» – метрика, яка визначає потужність квантового комп'ютера в сукупності з рівнем помилок, виникаючих при обчисленнях. На сьогоднішній день провідну позицію за цим показником займає компанія Honeywell, встановивши рекорд в 64 одиниці квантового об'єму [1].

Однак, квантові комп'ютери можуть виявитися марними без відповідних наукових знань про їх належне використання. У зв'язку з цим компанія IBM веде політику заохочення інтересу до досліджень в цій сфері, надаючи апаратні (IBM Q) та програмні (Qiskit) засоби на безоплатній основі для можливості проведення експериментів за бажанням будь-кого на реально існуючих квантових установках порядку від 1 до 16 кубіт, з квантовим об'ємом від 1 до 32 одиниць.

В якості однієї з найважливіших сфер використання квантових комп'ютерів можна виділити криптографію. Ще у 1994 П. Шор винайшов алгоритм факторизації великих чисел. За прогнозами вчених Національної академії наук США, в найближчі 25 років за допомогою алгоритму Шора можна буде зламати алгоритм шифрування RSA всього за 8 годин [2].

Іншими можливими сферами використання квантових комп'ютерів стануть молекулярне моделювання хімічних реакцій, які є квантовими за своєю природою, а також квантове машинне навчання, здатне експоненціально прискорити пошук потрібного рішення в величезному просторі варіантів.

Системи лінійних рівнянь (СЛР) у машинному навчанні є основою багатьох алгоритмів. У загальному вигляді, система з n рівнянь записується так:

$$A\vec{x} = \vec{b} \quad (1)$$

Для того, щоб отримати рішення, необхідно знайти зворотну матрицю A^{-1} :

$$\vec{x} = A^{-1}\vec{b} \quad (2)$$

На швидкодію рішення СЛР впливають такі параметри: n – розмір СЛР, k – число обумовленості матриці A , s – розрідженість матриці A , ε – точність рішення.

Серед традиційних алгоритмів для знаходження вектора рішення $\vec{x}$ в якості оптимального алгоритму можна виділити метод сполучених векторів. Матриця A в цьому випадку повинна бути дійсною і відповідати умові $A = A^T > 0$.

Для вирішення СЛР на квантовому комп'ютері використовується алгоритм ННЛ. Так як в квантових алгоритмах можна використовувати тільки унітарні оператори, матриця A має бути ермітовою.

Складність обчислень у методу сполучених векторів дорівнює $O(nsk \log(1/\varepsilon))$. Алгоритм ННЛ має обчислювальну складність $O(k^2 s^2 \varepsilon^{-1} \log n)$, що забезпечує експоненціальне прискорення в залежності від розміру СЛР.

Метод аналізу головних компонент (АГК) застосовується для відсіювання корелюючих ознак і зниження розмірності. Найбільш витратною дією цього алгоритму вважається, власне, розкладання коваріаційної матриці σ :

$$\sigma = \frac{1}{n-1} X^T X \quad (4)$$

де X – матриця даних розмірності $m \times n$, m – точки даних, n – ознаки.

Традиційний алгоритм АГК має обчислювальну складність $O(d)$, де d – кількість ознак. Квантовий аналог даного методу виконується за час $O(R \log d)$, де R – найменший ранг наближення коваріаційної матриці. Експоненціальне прискорення квантовим алгоритмом при цьому досягається за умови $R < d$.

ВИСНОВКИ

В ході досліджень можливостей квантових аналогів алгоритмів машинного навчання було встановлено, що такі алгоритми доцільно використовувати тільки в тих випадках, коли розмірність даних досягає таких обсягів, що традиційні алгоритми не викону-

ються за розумний час. Таким чином, можна підсумувати, що квантові обчислення можуть використовуватися тільки для специфічних, складних завдань, і ніколи повністю не замінять класичні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Demonstration of the QCCD trapped-ion quantum computer architecture [Електронний ресурс] / J. M. Pino, J. M. Dreiling, C. Figgatt та ін.] // arXivLabs. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://arxiv.org/abs/2003.01293>.
2. National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine. Quantum Computing: Progress and Prospects [Електронний ресурс] / National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine // Washington, DC: The National Academies Press. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://doi.org/10.17226/25196>.

*Олійник К.О., Романюк О.С.
Харківський національний університет
радіоелектроніки
Руденко О.Г.,
д.т.н., професор, Харківський національний
університет радіоелектроніки.*

ФАКТОРИЗОВАНІ АЛГОРИТМИ НАВЧАННЯ ШТУЧНИХ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ ПРЯМОГО ПОШИРЕННЯ

Розглянуто факторизовані алгоритми навчання штучних нейронних мереж прямого поширення, які з метою спрощення реалізації та підвищення обчислювальної стійкості використовують ортогональне розкладання коваріаційної матриці спостережень. Результати моделювання свідчать про ефективність підходу, що розглядається.

В основі багатьох завдань обробки інформації (обробка і фільтрація складних сигналів, ідентифікація об'єктів і управління ними, прогнозування часових послідовностей і т.д.) лежить завдання побудови в загальному випадку нелінійної моделі виду:

$$y^*(k) = f(\theta_0, u(k)) + \xi(k), \quad (1)$$